

Наталія Філоненко

Кандидат філологічних наук, доцент (Київ)

МЕРЕЖЕВА ОРГАНІЗАЦІЯ СИНТАКСИСУ СУЧАСНОГО ФРАНЦУЗЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ПРОЗОВОГО ТЕКСТУ

Синтаксична система художнього прозового тексту має ланцюгово-мережевий устрій, а основним принципом організації художнього прозового тексту є **мережа**, у той самий час як лінійна розгортка тексту свідчить про його організацію у вигляді ланцюга. Дослідження мовної системи з огляду на поняття «мережа», зокрема в аспекті різних типів значень у рамках концептуального аналізу в тому числі і синтаксичних структур, частково проводиться С.А. Жаботинською, що впроваджує теорію концептуальної мережі в організації п'ятьох базисних фреймів [2]. У дослідженнях художнього прозового тексту вивчаються мережі взаємовідносин головних персонажів і мережі семантичних зв'язків між словами у творах [1: 233-234].

Ми вбачаємо можливим перенести загальний принцип мережевого устрою на синтаксичну організацію художнього прозового тексту. Отже, згідно з нашою гіпотезою, художній прозовий текст має ані ланцюговий, ані ризоматичний устрій, а представляється нами як «когнітивна безмасштабна мережа» [1: 233]. Представлення тексту як системи не суперечить представленню тексту як мережі. Проте відмінність та уточнення, на нашу думку полягає у наступному: поняття системи передбачає одночасну активізацію та залучення всіх механізмів, або підсистем системи до дії, однакову значущість всіх складників, тоді як принцип мережі допускає як поетапне, поступове, або кластерне «ввімкнення» не обов'язково усіх елементів системи, яка є єдиним цілим, чиї елементи здатні функціонувати з різною інтенсивністю у залежності від необхідності моменту. Оскільки текст є відкритою системою, що має зв'язок з безліччю інших систем (ментальний простір автора, ментальні простори реципієнтів, система мови), вона може розглядатися як ціле і як частина іншого цілого, отже, мати фрактальну природу. Подібні цілісні системи є складниками інших систем, цілісність яких

усвідомлюється тільки тому, що всередині них також розрізняються певні складники.

Ускладнена, неосяжна й у перспективі складно прогнозована організація мережі синтаксичної системи тексту, функціонування якої подібне до діяльності живих організмів, ставить під сумнів можливість повної керованості роботи такої мережі автором. Цей висновок породжує гіпотезу про самоорганізацію подібної мережі, крім того, розуміння тексту як мережі легалізує уявлення про певну динаміку системи. Так, наприклад, видатний дослідник систем, що самоорганізуються, В.Р. Ешбі постулює: динамічна система може бути створена для того, щоб проявляти різноманітність випадкових частин [3: р.260]. В аспекті досліджень художнього тексту випадковими частинами, які утворюють мережу із динамічною системою синтаксису тексту, є ментальні простори реципієнтів, інакше кажучи читачів. Отже, саме ця неконтрольованість, стохастичність адресатів, точніше їхніх ментальних просторів, свідчить на користь самоорганізації зв'язків, які встановлюються у процесі читання, тобто інтерпретації. Таким чином, інтерпретація художнього тексту – це завжди динамічний хаотичний процес із однаковими відправними даними, якими є матеріальне втілення цього тексту, проте із різними фінальними станами, які, наприклад, можна спостерігати при кількаразовому перечитуванні одного й того самого художнього твору.

Ключовим поняттям мережевої організації тексту є зв'язок, який може мати певні ступені сталості, а також бути довільним, або обов'язковим. Довільність та сталість зв'язків визначається еволюцією сюжету прозового твору, тобто авторською інтенцією, а обов'язковість залежить від мовної системи.

Крім мережевих синтаксичних зв'язків всередині самого тексту, при текстотворенні із кожною матеріально вираженою синтаксичною одиницею встановлюються зв'язки із відповідними метамовними авторськими концептами із шлейфом різноманітних асоціативних концептів у ментальному просторі автора.

При інтерпретації та смислотворенні синтаксичні одиниці має також зв'язки із метамовними концептами та інтерференційним шлейфом асоціативних концептів адресата у його ментальному просторі. Причому виникнення, або встановлення цих зв'язків є асиметричним та асинхронним.

Таким чином, перебуваючи у реальному стані двовимірного матеріального об'єкта, художній прозовий текст має голографічну сутність, минуле і майбутнє якого програмується ним самим, утворюючи єдину просторово-часову безмасштабну когнітивну мережу із ментальними просторами автора та реципієнта. Фізична двовимірність художнього прозового тексту є удаваною, оскільки синтаксичні зв'язки всередині цього тексту також утворюють мережу, яка є частиною просторово-часової когнітивної мережі, яку цей текст утворює із ментальними просторами автора та реципієнта, що входить до позапросторової та позачасової фрактальної мережі зв'язків всесвіту.

З іншого боку, синтаксичні зв'язки всередині художнього прозового тексту утворюють мережу концептуальних зв'язків із віртуальною системою мови, що також входить до ментальних просторів учасників творчої взаємодії з художнім текстом (автора та реципієнта), так само як і кожного окремого носія мови. Такі множинні рекурсивні проєкції зв'язків утворюють своєрідну голографічну глобальну, фрактальну мегамережу із невизначеними лімітами.

Література

1. Евин И.А. Когнитивные сети / Евин И.А., Кобляков А.А., Савриков Д.В., Шувалов Н.Д. // Компьютерные исследования и моделирование. – 2011. – Т. 3. – № 3, – С. 231–239.
2. Жаботинская С.А. Концепт/домен: матричная и сетевая модели / С.А. Жаботинская // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 168. – Т. 1. – С. 254-259.
3. Ashby W. R. Principles of the self-organizing system / Ashby W. R. – E:CO. – Vol. 6. – № 1-2 pp. 102-126 p